

NOTAT

Til Stortingets energi- og miljøkomité

10. oktober 2024

Prop. 1 S (2024-2025) Klima- og miljødepartementet

Oppsummering:

I notatet kommenteres (1) viktigheten av et styrket EØS-arbeid, (2) viktigheten av en nasjonal infrastruktur for innsamling og utsortering av avfall, og (3) forsterket innsats for opprydning.

Prop. 1 S (2024-2025) Klima- og miljødepartementet

Kap. 1400 Klima- og miljødepartementet

I budsjettforslaget pekes det på at EUs grønne giv er motor for Norges grønne omstilling gjennom EØS-avtalen og vår tette kobling til det indre marked. Stadig mer sektorovergripende politikkutforming og økt kompleksitet i regelverksutviklingen fører til et tydeligere behov for styrket politisk koordinering og prioriteringer av EØS-saker i regjeringen og sentralforvaltningen. Klima- og miljødepartementet viser til i budsjettforslaget at det er nødvendig å styrke forvaltningen for å ivareta dette arbeidet.

Mat- og drikke er det største enkeltområdet for regelverksproduksjonen i EU/EØS, og matområdet utgjør alene nærmere 35-40 prosent av regelverkene som tas inn i EØS-avtalen. En stor andel av dette regelverket er knyttet til bærekraftige matsystemer.

NHO Mat og Drikke mener regjeringen må prioritere høyere tidlig tilstedeværelse i politikk- og regelverksutviklingen i EU. Tidligere tilstedeværelse vil bidra til å identifisere norske interesser på et tidligst mulig tidspunkt, og følge regelverksprosessen gjennom hele utviklingsløpet til de skal inkluderes i EØS-avtalen og gjennomføres i Norge. Det er uheldige tilfeller av at norske forhold og interesser ikke har vært fremmet tidlig i regelverksprosessene eller fulgt opp ved gjennomføring i Norge, eksempelvis den kommende emballasjeforordningen, industriutslippsdirektivet, mv.

I budsjettforslaget legges det opp til en moderat økning på 26,2 mill. kroner i Klima- og miljødepartementets driftsutgifter. Dette skal dekke både lønns- og prisjustering, forberedelser til innflytting i nytt regjeringskvartal i 2026 og samtidig den vesentlige økte arbeidsmengden som følger av regelverksprosessene i EU. NHO Mat og Drikke mener nødvendigheten av et styrket EØS-arbeid må gjenspeiles i en økt tildeling til departementet, og øremerkes denne satsingen.

Programkategori 12.20 Klima, naturmangfold og forurensning – sirkulær avfallshåndtering

Økt materialgjenvinning

Økt materialgjenvinning av avfall er et eget resultatområde for Klima- og miljødepartementet. Det vises til at spesielt målet om 65 % materialgjenvinning i 2035 i EUs rammedirektiv om avfall er svært ambisiøst og utfordrende for Norge å nå. Dette gjelder særlig plastemballasje. Departementet peker videre på at det er en vesentlig forutsetning at større andeler av avfallet utsorteres for å nå målsetningen om økt materialgjenvinning.

Rundt halvparten av plastemballasjen som settes på markedet i Norge kildesorteres ikke og havner i dag i restavfallet, som i sin tur sendes til forbrenning. Med prosesstap og nødvendig utsortering, må det fremover samles inn 70-80 % av plastemballasjen som settes på markedet. Det er imidlertid kun mindre endringer i innsamlet kildesortert plastemballasje i husholdningene fra år til år, til tross for kommunikasjons tiltakene fra returselskapene. For å nå materialgjenvinningsmålene i 2025 og 2030 er Norge totalt sett avhengig av å hente mer plastemballasje ut av restavfallet, enten gjennom sentrale sorteringsanlegg, og/eller i kombinasjon med kildesortering.

En rapport fra Mepex konkluderer med at det enkeltstående viktigste tiltaket for å nå materialgjenvinningsmålet for plastemballasje i 2025, er en helhetlig infrastruktur med regionale sentralsorteringsanlegg som henter plast ut av restavfallet, og at den blandede plasten finsorteres i ulike plasttyper i ett sentralt finsorteringsanlegg.

Næringslivet, gjennom returselskapet Plastretur står bak investeringen på om lag 600 mill. kroner i et sentralt finsorteringsanlegg sammen med TOMRA. Anlegget er etter planen i drift i 2025. Anlegget utgjør en forutsetning for at målet om materialgjenvinning av plastemballasje skal nås i 2030, og vil i tillegg være et viktig bidrag til kortere transportavstander og muligheten for en lukket sirkel med resirkulert plast i Norge.

Imidlertid er de planlagte regionale sentralsorteringsanleggene av ulike årsaker forsinkede. Vi støtter de kommunale selskaperens ønske om et virkemiddelapparat som legger til rette for å etablere denne infrastrukturen i deres sektor. Det kan være etablering av statlige lånegarantier, forhåndsfinansiering eller som i Sverige direkte økonomisk støtte.

Kap. 1420 Miljødirektoratet

Forsøpling er et alvorlig miljøproblem. Det tas mange grep både på det regulatoriske området og blant bedriftene for å forebygge forsøpling, blant annet gjennom substituering av materialer, emballasjedesign, mv. Det er imidlertid også viktig å iverksette effektive tiltak for opprydding.

Flere organisasjoner som arbeider med opprydding kan vise både til gode resultater når det gjelder reduksjon av forsøpling over tid, men også verdifull følgeforskning som kan bidra til forebygging og mer målrettet rydding. NHO Mat og Drikke mener derfor det er uheldig at de samlede tilskuddene for oppryddingstiltak over tid har blitt kraftig redusert. I regnskapet for 2023 var de samlede tilskuddene til opprydding på om lag 139 mill. kroner. I budsjettforslagets Kap. 1420, post 39, 69 og 79 er budsjettforslaget for 2025 samlet om lag 50 mill. kroner, en reduksjon fra saldert budsjettet i 2024 på ytterligere 5 mill. kroner.

Det vises videre i budsjettforslaget til at regjeringen jobber med å innføre ordninger for utvidet produsentansvar for flere plastprodukter, herunder også et medansvar for forsøpling, som innebærer at produsentene blant annet skal dekke kommuners utgifter knyttet til opprydding.

Forskriften som Miljødirektoratet har foreslått knyttet til utvidet produsentansvar forutsetter imidlertid ingen økt innsats for opprydding. Direktoratet har presisert at "*Det er ikke satt nye mål om ambisjonsnivå for oppryddingen, og de samfunnsøkonomiske kostnadene er derfor først og fremst knyttet til å etablere og administrere produsentansvaret.*" Det ligger ingen krav i direktivet om at det skal skje en pengeoverføring fra produsentene til kommunene, og medlemslandene i EU står fritt til om de ønsker å etablere det utvidete produsentansvaret gjennom regulering eller miljøavtale.

NHO, sammen med flere landsforeninger, mener det er sterke miljøfaglige, næringspolitiske og rettslige argumenter for at Norge bør velge avtalesporet for å gjennomføre direktivets artikkel 8. Gjennom en miljøavtale som retter innsatsen mot "hot spots", der hvor forsøplingen er størst og gjør mest skade, kan næringslivet finansiere det som til enhver tid vil være de mest kostnadseffektive oppryddingstiltakene i Norge.